

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПОЛІТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ
ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН**

КОВЧИНА І. М., ГУМЕНЮК А. Г.

МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

**Методичні рекомендації для самостійної роботи здобувачів
вищої освіти рівня “магістр”
спеціальності 291
міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії**

**Київ
Вид-во УДУ імені М. П. Драгоманова
2023**

УДК 378.22.016:[327:316.77]:001.891(072)

М 54

Рецензенти:

Л. М. Степаненко, доктор педагогічних наук, професор;

М. В. Панченко, кандидат історичних наук, доцент.

Автори:

Ковчина І. М., доктор педагогічних наук, професор;

Гуменюк А. Г., кандидат політичних наук, доцент.

Ковчина І. М., Гуменюк А. Г.

М 54

Методичні рекомендації з освітнього компонента “Методологія наукових досліджень” для самостійної роботи здобувачів вищої освіти рівня “магістр” спеціальності 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії” ОП “Міжнародні комунікації” / І. М. Ковчина, А. Г. Гуменюк ; за заг. редакцією доктора політичних наук, професора Т. В. Андрущенко. – Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023. – 26 с.

Методичні рекомендації призначені для здобувачів вищої освіти рівня “Магістр”, ними також можуть користуватися здобувачі рівня “бакалавр”, аспіранти та докторанти галузей знань 01 “освіта”, 03 “гуманітарні науки”, 05 “соціальні та поведінкові науки”, 23 “соціальна робота”.

УДК 378.22.016:[327:316.77]:001.891(072)

© Ковчина І. М., Гуменюк А. Г., 2023

© УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023

ЗМІСТ

<i>Вступ</i>	4
Механізми самостійної роботи	5
Основні засади методології наукових досліджень	8
Тематика семінарських занять	14
Питання для контролю	16
Зразки для самостійної роботи	18
Джерела	23
Використані джерела	25

Вступ

Готуючись до професійної діяльності галузі 29 “Міжнародні відносини”, здобувачі вищої освіти повинні володіти компетенціями з різних освітніх компонентів та компетентностями зі спеціальності. Стандарт вищої освіти для здобувачів рівня “магістр” вимагає від фахівців володіти інтегральною компетентністю – здатністю розв’язувати складні задачі і проблеми у галузі міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій, що передбачає проведення досліджень та здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог [1].

Саме для формування таких здатностей їй призначено дисципліну “Методологія наукових досліджень” для майбутніх міжнародників.

Майбутні міжнародники, окрім виконання посадових функцій, повинні вміти досліджувати різноманітні наукові проблеми, які до цього часу недостатньо висвітлені або зовсім недосліджені.

Першим ланцюжком для даної діяльності і буде вивчення методології наукових досліджень, яке охоплює базові дослідження з філософії, політичної науки, соціології, психології, педагогіки та інших гуманітарних сфер діяльності ученого.

Автори методичних рекомендацій намагалися якомога простіше довести до здобувачів-магістрів основні положення методології наукових досліджень, які знадобляться у найближчому та найвіддаленішому майбутньому.

Незважаючи на стрімкий розвиток інформаційного поля, ми упевнені, що такі рекомендації повинні мати всі студенти.

Сердечна подяка рецензентам – доктору педагогічних наук, професору Людмилі Михайлівні Степаненко та кандидату історичних наук, доценту Маргариті Валеріївні Панченко за надані ідеї.

І. М. Ковчина, А. Г. Гуменюк

МЕХАНІЗМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Найперше, визначимо, які механізми самостійної роботи має здобувач вищої освіти. Ці механізми підходять під будь-яку діяльність з будь-якої дисципліни. Самостійна робота сучасного студента – це час, підкреслимо життєво необхідний час, який потрібно виділити для опанування фаховими компетентностями. Тому завдання із підготовки самостійної роботи, яке студент виконує поза аудиторними заняттями, повинні бути точно визначені, оскільки викладач не завжди має час для консультування. Час визначено, в ідеалі, але студенту консультація може знадобитися у будь-який момент. Домашніми завданнями можуть бути планові заготовки з аудиторного заняття, які виконувались частково під час практичних або семінарських занять, а також домашні завдання у вигляді проектів, міні-дослідження, лабораторних робіт або робота над науковими статтями. Самостійна робота студента має декілька важливих цілей. По-перше, вона дозволяє здобувачеві поглибити свої професійні знання та глибше зрозуміти тему, яка вивчається. Це також і розуміння майбутньої теми. Самостійне виконання домашньої роботи спонукає студента знаходити нові знання, уміння та навички, застосувати теоретичні знання на практиці і розвинути свої навички [2].

По-друге, самостійна домашня робота сприяє розвитку самодисципліни та вміння працювати без тьютора. Студентові, який вдома виконує роль сина, дочки, друга потрібно планувати свій час, організовувати власну роботу та виконувати завдання відповідно до встановленого графіка та в залежності від тієї людини, яка знаходиться поруч. Ця людина може підказати правильне рішення або заважати виконувати завдання. Яка би не звучало дивно, стороння людина допомагає розвивати навички самоконтролю і відповідальності, які є важливими в житті та кар'єрі. Головне, нарешті, самостійна робота стимулює особливості критичного мислення та власну творчість.

Кожний студент, виконуючи завдання самостійно, має можливість розвивати свою здатність аналізувати професійну інформацію, зробити висновки та запропонувати власні рішення колегами-студентам. Це сприяє розвитку інтелектуальних навичок людини та підготовці до майбутньої професійно-фахової діяльності.

Загалом, самостійна робота кожного студента є важливою складовою індивідуального навчального процесу. Вона сприяє розвитку особистих знань, набутих навичок та власного зростання студента. Якщо у здобувача виникає додаткове питання або потреба в конкретній допомозі, не потрібно

соромитися запитувати й отримувати відповіді у будь-кого, хто вільний зараз й може відповісти на питання [3].

Розглянемо детальніше, що таке домашнє завдання. Сучасне домашнє завдання для студентів – це завдання, яке викладач надає студентам для виконання у поза аудиторній час та відправили на перевірку по електронній пошті або іншим способом в інтернеті. Можна його здати на наступній парі, яка визначена викладачем.

Характер домашні завдання мають достатньо різноманітний. Як ми згадували вище, це можуть бути різні форми – від практичних завдання, які мають на меті застосування вивченого матеріалу на практиці і які повинні бути готові на наступну пару, так і ті, які повинні бути готові до іспиту або заліку. Наприклад, це може бути написання проекту (відома людина), виконання розрахунків з опитування в інтернет-мережі, створення презентацій або підготовка письмових відповідей на визначені питання.

Існують різні форми домашніх завдань. Домашнє завдання може бути теоретичним. Його виконання повинно бути логічно побудованим, для цього здобувачеві потрібно прочитати матеріал на визначену тематику, вивчити поняття або термін, окреслити основні питання теорії та відповісти на ці питання або ж розв'язати завдання, що стосуються теорії.

Здобувачеві важливо виконувати домашні завдання, оскільки вони допомагають закріпити вивчений матеріал і поглибити розуміння нової теми.

Вони також розвивають навички самостійності, вміння працювати з інформацією та розв'язувати завдання.

Якщо у здобувача є конкретні питання щодо виконання домашнього завдання, потрібно звернутися по допомогу і не соромитися цього.

Теоретичні завдання студента передбачають ознайомлення та роздуми над теоретичним матеріалом, який вивчається в рамках визначеного освітнього компоненту.

Наведемо декілька з них. Типові завдання. Що виконуються для будь-якого освітнього компоненту.

- ознайомлення з довідковою літературою. Викладач, як правило, надає список рекомендованих джерел для самостійного опрацювання. Вони входять до додаткового матеріалу. Таке завдання спонукає здобувача самостійно вивчати задану тему більш глибоко та зрозуміти додаткові нюанси професійної підготовки запропонованого здобувачам;

- реферат. Форма домашнього завдання, Студентам може бути запропоновано написати реферат або провести дослідження на певну тематику. Для цього потрібно спроектувати весь зміст майбутнього реферату спочатку у думці, потім зібрати, проаналізувати та узагальнити інформацію з джерел за темою;

- тести. Форма домашнього завдання найбільш проста, бо відповіді можна одразу ж знайти в Інтернеті. Інше питання – чи правині вони. Відповіді на тестові питання повинні бути також професійні, хоча викладач знає, що “методом випадковості” можна отримати біля 50 % правильних відповідей. Тому при складанні тестів здобувач бачить майже однакові відповіді, правильну з яких вибрати іноді достатньо важко. Для відповідей на тести потрібно мати теоретичні знання. Це дає змогу здобувачам перевірити своє розуміння заданої теми та її ключові термінологічні поняття.

- стислі анотації теоретичних статей, тобто анотації як домашнє завдання. Викладач може визначити певну наукову статтю з теми, що вивчається, поставити здобувачеві завдання прочитати її, або на вибір студента, після цього написати анотацію – стислий огляд змісту та власний висновок. У даному випадку важливо удосконалювати власні навички роботи з теоретичним матеріалом, розвивати критичне мислення та вміння висловлювати свої думки.

Домашні завдання теоретичного спрямування дозволяють студентам глибше засвоювати поданий на лекції матеріал та підготуватися до практичного застосування професійних знань пр. виконанні наступних завдань. Отже, повторимося, практичні домашні завдання – це завдання, які викладач задає здобувачам для виконання дома з метою засвоєння та закріплення нового матеріалу, який був поданий на лекціях та практичних заняттях.

Надалі потрібно перевірити готовність виконаного домашнього завдання. Надамо кілька порад. Насамперед потрібно переконатися у тому, що воно зрозуміло. Потрібно прочитати уважно та визначте основні пункти, які потрібно виконати. Наступним кроком потрібно перевірити свої лекційні матеріали, щоб знайти відповіді на питання або почати вирішувати проблеми, які побачити чи вам поставили. Наступним кроком є саме виконання домашнього завдання. Виконати завдання потрібно відповідно до вимог викладача. Виконувати завдання потрібно за відповідною структурою, яку надав викладач. Наступним кроком ми рекомендуємо перевірити свої відповіді і через годину-другу знову їх “перевірити” (розглянути). Потрібне переконання, що відповіді побудовані логічно й відповідають поставленим завданням, тобто відповіді адекватні завданням.

Наостанок потрібно перевірити помилки, виправити їх.

Нагадуємо, що особиста зацікавленість у виконання домашнього завдання приносить високі бали. Наполегливість допомагає у кінцевій меті – отриманні якісних знань та отриманню високих балів.

ОСНОВНІ ЗАСАДИ МЕТОДОЛОГІЇ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Перейдемо тепер до розгляду основних засад методології наукових досліджень.

Проблемне питання на сьогодні, тлумачення змісту “Методологія наукових досліджень”. За нашим вивченням даної проблеми, найбільш загальним є визначення її як систематичного підходу до проведення наукових досліджень, яке включає в визначення цілей, вибір методів дослідження, збір, аналіз даних, інтерпретація результатів.

Методологія наукових досліджень надає ученим найбільш загальні концепції наукового пізнання, які включають основні/керівні принципи досліджень та супутні їм, вторинні, принципи, Принципи допомагають ученому забезпечити об’єктивність, достовірність та перевірку результатів наукових досліджень.

Виділимо основні етапи методології наукових досліджень, які включають сім під етапів.

По-перше, ученому потрібно визначити проблему, з якої буде писати дослідження. Необхідно окреслити галузь, обрати область, яка потребує ґрунтовного дослідження, сформулювати науково обґрунтовані питання, бажано, для себе, визначити гіпотезу.

По друге, є необхідність розробки теоретичної бази науковим дослідником. Це важливе завдання, під час якого здобувачем проводиться найбільший огляд літератури та ґрунтовний аналіз попередніх досліджень. Він потрібен для виявлення знань, які існують у даній галузі або спеціальності. Паралельно виявляються наукові проблеми, які ще потрібно дослідити та обґрунтувати. Ця праця необхідна для “науковості обраної теми”. Вибір обґрунтованої теоретичної бази з обраної теми є важливим часом роботи майбутнього фахівця для актуальності та новизни дослідження.

По третє. Після обраної теми та виявлених теоретичних праць зі знань, постає необхідність обрати методи та інструменти для проведення дослідження. Методів дослідження є потрібна кількість, але рекомендуємо обрати декілька, найбільш зрозумілих. Основними є методи для збору та використання знайденого матеріалу. Такі методи підходять найбільш для праць з експериментальними даними або точковим експериментом – опитування, просте спостереження, аналіз отриманих даних для статистичної обробки.

Четвертим етапом наукового ланцюжка ми виокремили “збір даних”. У цьому нам допомагають методи. З їх допомогою учений збирає відповідні дані. Спочатку напрацьовується статистичний матеріал, планується експеримент, так званий план дослідження, збирається інформація – початкова, поточна, кінцева. Проводиться анкетування, іноді інтерв’ювання, аналізуються існуючі матеріали респондентів тощо.

П’ятий етап. Під час зазначеного етапу проводиться аналіз даних. Тут передбачається обробка результатів, підсумковий аналіз зібраних даних за допомогою статистики або інших кількісних методів.

В шостому етапі проводиться пояснення здобутих результатів. Тобто учений аналізує отримані ним результати, робить висновки щодо новизни, відповідності до поставлених завдань та гіпотези, визначає їх практичне значення, можливість подальшого використання [4].

Сьомий, не менше важливий за всі етапи. Піз час цього етапу проводиться публікація та поширення отриманих результатів. Ми рекомендуємо не залишати все до останнього моменту, а при отриманні попередніх результатів, робити висновки й публікуватися, наприклад, тезисами, під час конференції оголошувати отримані результати, надсилати їх за кордон для ознайомлення іноземним ученим.

Важливим кроком є публікування результатів власного дослідження у наукових журналах задля ознайомлення з ними наукової спільноти.

Це дозволяє проваджувати так звану апробацію та ознайомити з досягненнями інших науковців для уникнення повторів або однакових даних, які знецінять роботу.

Отже, систематичний підхід, як і в науковому дослідженні загалом, є важливою складовою частиною методології наукових досліджень ученого. Систематично – значить за однаковими для всіх дослідників правилами і структурованим процесом, яких необхідно дотримуватися досліднику для досягнення точних і достовірних результатів.

Систематичний підхід включає наступні види діяльності ученого:

- визначення мети дослідження, це перший крок у встановленні того, чого дослідження має досягти і які проблеми вирішити;
- вибір методів дослідження планується заздалегідь і після визначення мети дослідження ученому слід обрати ці методи для збору і аналізу даних, такі як анкетування, спостереження або огляд джерел;
- збір та аналіз даних включає процес збору необхідної інформації, її обробки і аналізу з використанням обраних методів;
- пояснення результатів, вони оцінюються з метою уточнення висновків з теми дослідження;
- висновки і наукова корекція результатів включає остаточне формулювання висновків ученим на основі аналізу отриманих даних і

представлених результатів відповідно до поставлених, на початку дослідження, завдань.

Основною метою методології наукових досліджень є забезпечення ученим точності, надійності та обґрунтованості результатів дослідження у будь-якій сфері науки.

Оскільки процес наукових досліджень пов'язаний з увагою у людини, її пам'яттю, то звернемося до такої галузі, як психологія. Це потрібно ученому для більшого розуміння процесу пошуку новизни у науковому дослідженні.

Розглянемо так звану селективну увагу людини. Селективна увага – це процес спрямування людиною, дослідником своєї свідомої уваги на певні стимули або інформацію, ігноруючи інші. Така увага є одним із ключових механізмів використанням когнітивних ресурсів людини з метою фокусування уваги у даний момент життя на важливих діях, наприклад, науковому дослідженні.

Основними баченнями селективної уваги визначаються:

- спрямованість – за допомогою селективної уваги учений свідомо обирає точку концентрації у власному досвіді (наприклад, передивляючись наукову літературу ми свідомо ігноруємо сторонні шуми за вікном);

- ресурси – людина має достатньо обмежені ресурси у своєму розпорядженні, мозок використовується дуже мало, тому селективна увага допомагає ученому ефективно використовувати наявні обмежені ресурси для вирішення поточних завдань;

- увага, за її допомогою учений може цілком зануритись у процес наукового дослідження, вивчення джерел, опис висновків тощо; існує фальшива увага у людини, яка може бути “пробита” ззовні певними подіями (гул за вікном);

- здатність селективної уваги людини полягає в тому, що свідомість дозволяє нам не звертати увагу на сторонні звуки;

- внутрішні фактори під час дії селективної уваги дозволяють ученому сконцентруватися на певній розумовій дії, тобто спрямовувати увагу на виконання визначного завдання.

Селективна увага дослідника є важливою. Вона впливає на людське сприйняття, мислення та прийняття рішень, такий тип уваги допомагає особистості вирішувати потребу у сприйнятті або несприйнятті інформації, допомагає забезпечувати ефективність когнітивних процесів.

Психологія розуміння процесу наукової думки важлива для дослідника. Учені досліджували селективну увагу у напрямку когнітивної психології. Звернемося до окремих з них, найбільш знаних у європейському співтоваристві.

Вільям Джеймс (William James) є одним з перших психологів, який вивчав увагу як фокусовану свідомість. Він підкреслював, що увага є

обмеженим ресурсом і вона може гратися з нашою свідомістю.

Дональд Бродбент (Donald Broadbent) підкреслював роль обмеженості ресурсів для уваги, розробив одну з перших моделей для фільтрування уваги.

Енн Трейсман (Anne Treisman), психологиня. Її багатопроцесорна модель уваги, вказує на різні стадії обробки уваги і підкреслює, що увага може розділятися.

Стивен Макнік (Stephen Macknik) і Сусанна Мартінез-Конде (Susana Martinez-Conde) досліджували навички сприйняття та розуміння людського мозку. Вони працювали над феноменом так званої “ілюзорної уваги”.

Отже, механізм роботи свідомості ученого – дуже важлива тема. Свідомість – це саме те, що робить нас тим, ким ми є, надає людині здатності сприймати і розуміти світ навколо, а також мислити, відчувати емоції та здатність свідомо взаємодіяти з оточуючим навколишнім середовищем.

Зазначимо, що наука все ще досліджує механізми свідомості, хоча деякі ключові аспекти вже відомі. Мозок вважається центральною частиною свідомості, він складається з мільярдів нейронів, які взаємодіють між собою за допомогою електричних і хімічних сигналів. Зв'язки між нейронами утворюють достатньо складні мережі, які відповідають за різноманітні аспекти нашої свідомості.

Згадаємо один з теоретичних підходів до пояснення свідомості – ідеї “інтегрованої інформації”, запропонована голландським нейробіологом Гі Деккером. Вона вказує на те, що свідомість виникає тоді, коли мозок інтегрує велику кількість інформації з різних джерел і формує комплексне представлення про світ.

Вивчення свідомості пов'язане з розумінням різних напрямків психології, філософії, інформатики та навіть фізики. Існують різні школи концепцій, що намагаються пояснити сутність свідомості. Дослідження в цій галузі продовжуються.

Звернемося до теорії джерел свідомості. Свідомість може бути пов'язана не лише з мозком, але й з іншими анатомічними частинами організму та навіть оточуючим людину середовищем.

На сьогодні існують різні підходи і точки зору. І одним з важливих аспектів є сам мозок та його активність. Дослідники вивчають зв'язки між різними частинами мозку і ролі, які вони виконують у формуванні свідомості. Різні частини мозку відповідають за різні функції, такі як обробка відчуттів, пам'ять, мова, розуміння, регулювання емоцій. Наприклад, кора головного мозку вважається ключовим ланцюжком свідомості, оскільки вона забезпечує інтеграцію та обробку інформації, активно залучена до відчуттів й сприйняття.

Свідомість може бути пов'язана не лише з мозком. Такі концепції, як “розподілена свідомість” та “соціальна свідомість” звертають на себе велику

увагу. Вони стверджують, і ми погоджуємося з даним твердженням, що свідомість може виникати завдяки взаємодії між мозком, тілом, оточенням та іншими людьми. Наприклад, в соціальній взаємодії ми сприймаємо і розуміємо інших людей, повторюємо їхні думки та емоції в своїх мозкових процесах, завдяки цьому маємо спільну свідомість. Крім того, свідомість пов'язана з психологічними факторами, наприклад, віруваннями, цінностями, уявленнями про себе та інших людей. На цьому рівні свідомість може формуватися та змінюватися в результаті взаємодії з навколишнім середовищем і відповідно до власного досвіду. Загалом, джерела свідомості – складна проблема, яка залишає багато місця для дослідження та дискусій. Різноманітні підходи та методи використовуються для розуміння даного феномену. Наукові дослідження в галузі нейробіології, психології та філософії продовжують допомагати ученим зрозуміти природу свідомості. Адже свідомість – складне явище, яке залишає багато напрямків для науки. Незважаючи на те, що учені знають про структуру мозку та його функції, розуміння того, як саме мозок створює свідомість, залишається на сьогодні невідомим.

Наука активно вивчає свідомість і проводить дослідження, спрямовані на розуміння його природи та механізмів. Багато наукових дисциплін, включаючи нейробіологію, психологію і філософію, зацікавлені у вивченні свідомості.

Для розуміння дії мозку ученого у напрямку досліджень з будь-якої галузі, окреслимо головні напрямки досліджень свідомості. Вони включають:

1. Нейрофізіологію свідомості. Вчені вивчають активність мозку за допомогою методів, таких як функціональна магнітно-резонансна томографія (fMRI) і електроенцефалографія (EEG) для відслідковування частин мозку, що включаються під час свідомих станів. Це може ученим всього світу допомогти вивчити процеси і зв'язки в мозку, які є важливими для свідомості.

2. Психологічні аспекти свідомості. Учені вивчають психологічні прояви свідомості, такі як усвідомлення себе, свідомість про власні думки та емоції, свідому увагу та інше. Вони досліджують, як і наскільки свідомість впливає на наше сприйняття, пам'ять, вирішення проблем та прийняття рішень.

3. Філософські підходи. Учені-філософи досліджують різні теорії свідомості, такі як дуалізм, монізм та інші. Вони замислюються про природу свідомості, її зв'язок з мозком і відношення до розуму та фізичного світу.

Системний підхід як методологічний підхід в наукових дослідженнях використовується для аналізу складних систем, які мають багато елементів і взаємозв'язків між ними. Цей підхід допомагає зрозуміти взаємодію та вплив різних елементів системи на її функціонування та цілі.

У науковому дослідженні, системний підхід полягає в тому, що досліджується не тільки окремі частини системи, але й їх взаємозв'язки та взаємодію. Він допомагає виявляти складності та взаємозалежності, які існують в системі, та з'ясувати, як одні зміни впливають на інші.

У методології міжнародних відносин існує кілька основних запланованих подій, які використовуються для підходу до дослідження цієї галузі. Основні агенди методології міжнародних відносин включають: 1. Реалізм: реальні події в методології міжнародних відносин виходить з припущення, що держави є основними діячами в міжнародній системі, а їхні дії визначаються раціональними інтересами та прагненням до збереження своєї влади й безпеки. Реалісти опираються суверенітет, баланс сил та аналіз влади у взаємодії міжнародних учасників.

Лібералізм, події лібералістичного спрямування в методології міжнародних відносин ставлять акцент на співпрацю, міжнародні інституції, демократію та права людини. Ліберали вірять у можливість досягнення мирного співіснування та глобального процвітання через спільність цінностей та правил, а також на основі відкритого обміну міжнародними матеріалами.

ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Зміст навчальної дисципліни за модулями і темами

Модуль 1. Методологія теорії наукових досліджень у міжнародних відносинах, суспільних комунікаціях та регіональних студіях

Тема 1.1. Мислення та світогляд ученого як операційне середовище методології наукових досліджень

Поняттєвий апарат методології наукових досліджень.

Історіографія методології наукових досліджень.

Мислення як операційне середовище ученого.

Світогляд як операційне середовище ученого.

Методологія мислення та світогляду людини.

Природний і соціальний світ у мисленні та світогляді ученого.

Експериментальне природознавство ученого.

Галілей, Декарт, Ньютон, Лейбніц та ін. про мислення та світогляд людини.

Тема 1.2. Самодисципліна та робота ученого з інформацією у теорії наукових досліджень

Поняттєвий апарат про теорію наукових досліджень.

Історіографія теорії наукових досліджень.

Ефективність наукової інформації для сучасного світу.

Переваги сучасної міжнародної комунікації у наукових дослідженнях.

Сучасні контексти вивчення поведінки людини у міжнародних відносинах, суспільних комунікаціях та регіональних студіях.

Негативний вплив сучасних технологій на поведінку людини у міжнародних відносинах, суспільних комунікаціях та регіональних студіях.

Тема 1.3. Методологія моделювання у наукових дослідженнях міжнародних відносин.

Поняттєвий апарат методології моделювання.

Історіографія методології моделювання.

Інноваційні технології в сучасній науці за рубежом.

Дослідники США про сучасні наукові дослідження.

Дослідники Європейського співтовариства про сучасні дослідження науки галузі міжнародних відносин.

Тема 1.4. Алгоритми моделювання у наукових дослідженнях.

Нові знання у галузі міжнародних відносин.

Нові знання у міжнародних відносинах, суспільних комунікаціях та регіональних студіях.

Нові знання у міжнародних комунікаціях.

Учені та алгоритми знань, умінь та навичок в наукових дослідженнях.

Тема 1.5. Добросесність у наукових дослідженнях.

Загальні вимоги до наукових досліджень.

Перевірка тексту на добросесність.

Правила виправлення тексту з високим відсотком схожості.

Модуль 2. Методологія наукових досліджень галузі “міжнародні відносини”

Тема 2.1. Методологія як вчення про метод діяльності.

Поняттєвий апарат методів діяльності у методології.

Історіографія методів діяльності.

Вивчення методів діяльності у різних галузях науки.

Етапність методів діяльності у методології наукових досліджень.

Панування методів діяльності у галузі міжнародних відносин.

Тема 2.2. Принципи, методи діяльності у методології наукових досліджень.

Поняттєвий апарат принципів та методів діяльності у методології наукових досліджень.

Джерельна база принципів та методів діяльності у методології наукових досліджень.

Ефективність принципів та методів діяльності для учених сфери галузі “Міжнародні відносини”.

Тема 2.3. Методологія знання, пізнання та практичної цільності.

Поняттєвий апарат методології знання, пізнання та практичної діяльності.

Історіографія методології знання, пізнання та практичної діяльності.

Експеримент як механізм сучасного ученого.

Зарубіжні учені про методологію знання, пізнання та практичну діяльність.

Тема 2.4. Круглий стіл з обміну науковими знаннями з методології наукових досліджень для міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій у міжнародних комунікаціях.

ПИТАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЮ

- Мислення та світогляд ученого як операційне середовище методології наукових досліджень
 - ✓ Поняттєвий апарат методології наукових досліджень
 - ✓ Історіографія методології наукових досліджень
 - ✓ Мислення як операційне середовище ученого
 - ✓ Світогляд як операційне середовище ученого
 - ✓ Методологія мислення та світогляду людини
 - ✓ Природний і соціальний світ у мисленні та світогляді ученого
 - ✓ Експериментальне природознавство ученого
 - ✓ Галілей, Декарт, Ньютон, Лейбніц та інші про учені мислення та світогляд людини
 - ✓ Самодисципліна та робота ученого з інформацією у теорії наукових досліджень
 - ✓ Поняттєвий апарат про теорію наукових досліджень
 - ✓ Історіографія теорії наукових досліджень
 - ✓ Ефективність наукової інформації для сучасного світу.
 - ✓ Переваги сучасної міжнародної комунікації у наукових дослідженнях.
 - ✓ Сучасні контексти вивчення поведінки людини у міжнародних відносинах, суспільних комунікаціях та регіональних студіях
 - ✓ Негативний вплив сучасних технологій на поведінку людини у міжнародних відносинах, суспільних комунікаціях та регіональних студіях
 - ✓ Методологія моделювання у наукових дослідженнях міжнародних відносин
 - ✓ Поняттєвий апарат методології моделювання
 - ✓ Історіографія методології моделювання
 - ✓ Інноваційні технології в сучасній науці за рубежом
 - ✓ Дослідники США про сучасні наукові дослідження
 - ✓ Дослідники Європейського співтовариства про сучасні дослідження науки галузі міжнародних відносин.
 - ✓ Алгоритми моделювання у наукових дослідженнях
 - ✓ Нові знання у галузі міжнародних відносин
 - ✓ Нові знання у міжнародних відносинах, суспільних комунікаціях та регіональних студіях
 - ✓ Нові знання у міжнародних комунікаціях
 - ✓ Учені та алгоритми знань, умінь та навичок в наукових дослідженнях
 - ✓ Доброчесність у наукових дослідженнях

-
- ✓ Загальні вимоги до наукових досліджень
 - ✓ Перевірка тексту на добротність
 - ✓ Правила виправлення тексту з високим відсотком схожості
 - ✓ Методологія наукових досліджень галузі “міжнародні відносини”
 - ✓ Методологія як вчення про метод діяльності
 - ✓ Поняттєвий апарат методів діяльності у методології
 - ✓ Історіографія методів діяльності
 - ✓ Вивчення методів діяльності у різних галузях науки
 - ✓ Етапність методів діяльності у методології наукових досліджень
 - ✓ Панування методів діяльності у галузі міжнародних відносин
 - ✓ Принципи, методи діяльності у методології наукових досліджень
 - ✓ Поняттєвий апарат принципів та методів діяльності у методології наукових досліджень
 - ✓ Джерельна база принципів та методів діяльності у методології наукових досліджень
 - ✓ Ефективність принципів та методів діяльності для учених сфери галузі “Міжнародні відносини”.
 - ✓ Методологія знання, пізнання та практичної цільності
 - ✓ Поняттєвий апарат методології знання, пізнання та практичної діяльності
 - ✓ Історіографія методології знання, пізнання та практичної діяльності
 - ✓ Експеримент як механізм сучасного ученого
 - ✓ Зарубіжні учені про методологію знання, пізнання та практичну діяльність

ЗРАЗКИ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ПРОЕКТ

Назва проекту

Методологія наукових досліджень

Відомі люди – учені з методології наукових досліджень
Учені України, відомі х методології наукових досліджень

Біографія однієї людини, яку обрали

Фото людини

Повноліття , де навчалась, хоббі

Хто є дослідником її життя

Чим відома людина

Важливі дати й події з життя

Представте людину

Цікаві факти про людину

Опишіть її сім'ю

Чому ця людина важлива для Методології наукових досліджень

Дайте прочитати цю таблицю своєму другові або комусь із близьких. Чи сподобалось написане.

Чи є нудні слова, якщо є, то замініть їх. Якщо є помилки, то виправте.

Чому ця людина важлива для українського суспільства

Чому ця людина важлива для Вашої спеціальності

Чому ця людина важлива для Вашої Освітньо-професійної програми

Ваше прізвище, ім'я

Група

Дата складання проекту

ПРИКЛАД ОФОРМЛЕННЯ ТЕЗ

***Федоренко Олексій Анатолійович
студент 1 курсу магістратури,
ОП “міжнародна комунікація”***

***Науковий керівник:
доктор педагогічних наук, професор
Ковчина Ірина Михайлівна***

“Науково-теоретичні аспекти публічної комунікації”

Актуальність проблеми: В сучасному політичному просторі ми маємо змогу спостерігати появу вже нових або старих видозмінених витоків комунікаційної взаємодії. Здавалося б, ті сторони, яким з теоретичної і практичної точки зору практично не можливо домовитися, – вони спілкуються, обговорюють, домовляються. Основою таких домовленостей є поєднання минулого досвіду та сучасних технологій взаємодії, а головне – мета та ціна, які мають бути досягнуті в кінці переговорів. Кінцевий результат або миттєво або в перспективі вплине на долю великої кількості людей, країн, цивілізацій. Хоча це лише одне рішення однієї певної групи осіб. Але для того, щоб воно було виваженим, потрібно починати з усвідомленості персональної відповідальності однієї людини та завершувати колективною відповідальністю усіх лідерів за долю своєї країни та народу в процесі здійснення публічної комунікації. Тому, у світлі перебудови політичних систем та політичних думок, наша тема набуває все нової актуальності.

Ступінь розробки проблеми: Хочемо вказати, що проблеми теоретичного і практичного аналізу публічної комунікації розглядалися частково у таких наукових площинах як психологічні, політичні, історичні, юридичні та ін. наук. Особливості публічної комунікації в соціумі розглядають Васильєва Л. А., Макаренко Л. П., Романенко Є. О. Публічну комунікацію в сфері управління досліджують Рейтерович І. В., Ярова Г. Д., Телешун С. О., Титаренко О. Р., Ситник С. В., Вировий С. І., А. В. Миколук розглядають питання діджиталізації та публічної комунікації як двох активних сфер взаємодії в сучасному світі та можливості їх застосування та поєднання.

Виклад основного матеріалу: Траєкторію публічної комунікації можна розглядати досить широко з різних точок зору. Теоретично ми повинні визначити основне трактування прямих та дотичних термінів публічної комунікації, аргументувати цільову

установку публічної комунікації. Цільова установка або мета публічної комунікації відповідає на такі питання як: якого роду публічна комунікація: інформаційна, переконлива, розважальна і які проблеми або особливості аудиторії вона вирішує: соціально-демографічні, соціально-психологічні чи індивідуально-психологічні. Публічна комунікація обов'язково має містити аргументацію як логічну складову з дотриманням законів логіки, фактів. Це сприяє налагодженню комунікативного процесу. Слід також зазначити, що учасники публічної комунікації враховують національні особливості аудиторії. Національні особливості є однаково важливими як при діалоговій, так і при монологічній формі публічної комунікації.

Як розгорнуте публічне повідомлення на серйозні наукові, виробничі, політичні теми у публічній комунікації використовується доповідь. Вона може мати за мету публічні закликання до певних дій, використання лозунгу як переконливого елементу. А може бути основою для публічного діалогу завдяки гнучкості якого, стане ефективним інструментом запобігання конфліктних ситуацій між учасниками і мати значний вплив на державну політику. Серед діалогових публічних комунікацій можна виділити бесіду, інтерв'ю, прес-конференцію тощо. Публічний діалог сприяє комплексному врегулюванню різного роду питань управління в державі та в міжнародних відносинах держави і вирішує публічні суперечки.

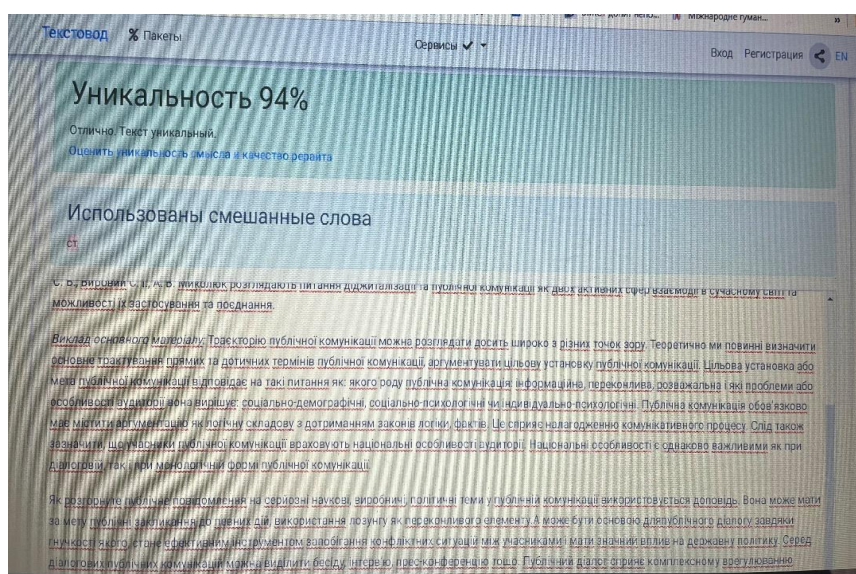
Публічна комунікація та методи її здійснення сприяють покращенню стосунків між населенням та органами влади в цілому на різних рівнях. Так, А. В. Миколук зазначає, наприклад, що до підвищення ефективності роботи органів місцевого самоврядування відносять: • налагодження постійного діалогу між органами місцевого самоврядування, громадськістю та владою (як цифровий, так і живий – засідання, збори, звіти); • відповідне законодавче забезпечення та розширення гарантій депутатської діяльності; • співпраця зі ЗМІ та лідерами суспільної думки (інформування громадян, звітність, підтримка персонального іміджу депутата, пропрацювання конфліктних питань та підвищення лояльності громади) [1, ст. 47].

Питання публічної комунікації розглядаються і закріплюються стратегічно на нормативному рівні. Ми можемо навести приклад Розпорядження Кабінету Міністрів України “Про схвалення Стратегії комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 року” від 9 грудня 2022 р. № 1155-р. У ньому зазначено, зокрема, що з метою проведення інформаційно-комунікаційної роботи на підтримку європейського курсу держави було проведено кілька комунікаційних кампаній, зокрема “Сила можливостей” та “EUKраїна”, які охоплювали широкі верстви населення та задіяли національні канали комунікацій: телебачення, радіо, зовнішню рекламу, онлайн-медіа та внутрішню рекламу. Незважаючи на розгалужену структуру каналів комунікації, на сьогодні відсутній єдиний стандарт присутності інформації з європейської інтеграції в системі органів державної влади [2]. Про розвиток комунікативної складової в публічній площині зазначається в документі “Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року”, схваленому Указом Президента України від 30 вересня 2019 року. № 722/2019.

Як *висновок*, хочемо підкреслити, що комунікативні здібності лідерів світового співтовариства і управлінських органів державної влади займають надзвичайно важливе місце в світових домовленостях, переговорних процесах і в цілому у ефективній співпраці з населенням світу, вирішення усіх глобальних та індивідуальних питань. Підготовлена та систематизована публічна комунікація дає поштовх для нових рішень, переконань і нових практичних дій.

Список використаної літератури:

1. Миколіук А. В. Діджиталізація та публічна комунікація як інструменти підвищення ефективності місцевого самоврядування. *Публічне управління та митне адміністрування*, № 2 (33), 2022.
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України “Про схвалення Стратегії комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 року” від 9 грудня 2022 р. № 1155-р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1155-2022-%D1%80#Text>
3. Yarova, H. (2021), “Genesis of scientific views on communication in public administration”, *Investytsiyyi: praktyka ta dosvid*, vol. 11, pp. 103–107.

ДЖЕРЕЛА

1. Fitzduff, M. (2021). *Our Brains at War: The Neuroscience of Conflict and Peacebuilding*. Oxford : Oxford University. Режим доступу : <https://www.pon.harvard.edu/events/kelman-fitzduff-our-brains-at-war/>
2. Kelman, C. (2015). The Development of Interactive Problem Solving: In John Burton's Footsteps. *Political Psychology*, 36 (2), 243–262. Режим доступу : <https://scholar.harvard.edu/hckelman/home>
3. Fitzduff, M. (2021). *Our Brains at War: The Neuroscience of Conflict and Peacebuilding*. Oxford : Oxford University. Режим доступу : <https://www.pon.harvard.edu/events/kelman-fitzduff-our-brains-at-war/>
4. Євроінтеграція та освіта: виклики XXI століття: збірник наукових праць кафедри політичної психології та соціально-правових технологій факультету психології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова / за заг. ред. проф. Т. В. Андрущенко, доктор політ. наук, проф. І. М. Ковчиної, доктор пед. наук, доц. М. В. Панченко, кандидат істор. наук, доц. С. В. Пасічніченко, кандидат юрид. наук. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. – 202 с. Режим доступу : <https://fp.npu.edu.ua/kafedry#naukova-robota-3>
5. Європейські міжнародні виклики у професійній підготовці студентів: реалії та перспективи: збірник наукових праць кафедри політичної психології та міжнародних відносин факультету психології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Укладачі : доктор пед. наук, проф. І. М. Ковчина, доктор филос. наук, проф. В. В. Мельник, канд. істор. наук, доц. М. В. Панченко, канд. філол. наук, проф. О. Ю. Титаренко, ст. викл. О. Ю. Бондарчук, студенти О. Лобатенко, О. Федоренко / за заг. ред. проф. Т. В. Андрущенко, доктор політ. наук ; проф. І. М. Ковчиної, доктор пед. наук. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. – 133 с. [Режим доступу : https://docs.google.com/document/d/1-5qj6UqD09KtNH4K2AoFhe2o5o8iM_EG/edit]
6. Сторінка кафедри політичної психології та міжнародних відносин факультету психології НПУ М. П. Драгоманова. Рубрика “наукова діяльність”. Режим доступу : <https://fp.npu.edu.ua/kafedry#naukova-diialnist-3>
7. <http://www.nplu.ua> – Національна парламентська бібліотека України.
8. www.nbuv.gov.ua – Національна бібліотека України імені В. Вернадського.
9. www.pidruchniki.ws – Українські підручники для ВНЗ тощо.
10. Library of Congress : <https://www.loc.gov/>

-
11. Організація і проведення науково-дослідних робіт СОУ НАН 73.1-001:2011 Видання офіційне Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/sites/default/files/method_mg/mfiles/201411_method/standar-organizacii-nir1_0.pdf
 12. Hauss, C. (2015). *Security 2.0: Dealing with Global Wicked Problems (Peace and Security in the 21st Century)* Lanham, Maryland : Rowman & Littlefield Publishers. Режим доступу : <https://carterschool.gmu.edu/node/716>
 13. Hauss, C. (2015). *Security 2.0: Dealing with Global Wicked Problems (Peace and Security in the 21st Century)* Lanham, Maryland : Rowman & Littlefield Publishers. Режим доступу : <https://carterschool.gmu.edu/node/716>

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2020/08/05/291-mvskrs-magistr.pdf>
2. Ковчина І. М., Панченко М. В. До проблеми організації самостійної роботи студентів-міжнародників / Наукові записки : [збірник наукових статей] / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова ; упор. Л. Л. Макаренко. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018 – Випуск СХХХVIII (138). – С. 106-118. – (Серія педагогічні науки). https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=Vy4PoFgAAAAJ&pagesize=80&citation_for_view=Vy4PoFgAAAAJ:YOwf2qJgpHMC
3. Ковчина І. М., Панченко М. В. Теоретичні засади ведення переговорів та психологічні особливості виникнення партнерами конфліктів у міжнародній взаємодії. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 12. Психологічні науки : зб. наук. праць / за наук. редакцією І. С. Булах. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2022. Вип. 19 (64). 83 с. – С. <https://sj.npu.edu.ua/index.php/pn/issue/view/57>
4. Євроінтеграція та освіта: виклики ХХІ століття : збірник наукових праць кафедри політичної психології та соціально-правових технологій факультету психології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова / за заг. ред. проф. Т. В. Андрущенко, доктор політ. наук, проф. І. М. Ковчиної, доктор пед. наук, доц. М. В. Панченко, кандидат істор. наук, доц. С. В. Пасічніченко, кандидат юрид. наук. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. – 202 с. Режим доступу : <https://fp.npu.edu.ua/kafedry#naukova-robota-3>

Навчально-методичне видання

КОВЧИНА І. М., ГУМЕНЮК А. Г.

МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

**Методичні рекомендації для самостійної роботи здобувачів
вищої освіти рівня “магістр”
спеціальності 291
міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії**

Верстка – Т. С. Меркулова

Підписано до друку 20.10.2023 р.
Формат 60x84/16. Папір офісний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. др. арк. 1,62. Об.-вид. арк. 1,07.
Наклад 300 прим. Зам № 195
Віддруковано з оригіналів

Видавництво

Українського державного університету імені Михайла Драгоманова.
01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.
Свідоцтво про реєстрацію ДК № 1101 від 29.10.2002 (044) 234-75-87
Віддруковано в друкарні Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова (044) 239-30-26